

SIMON I TARRÉS, Antoni (2021)

Els orígens del miracle econòmic català (ca. 1500-ca. 1800)

Barcelona: Rafael Dalmau, editor, 316 p.

ISBN 978-84-232-0873-9

Ens trobem davant un llibre molt destacat en la producció bibliogràfica catalana. El Dr. Simon havia donat proves contrastades de la seva capacitat de síntesi i del vast coneixement dels diferents aspectes de la realitat històrica, com ara la població, la història social i política, la cultura i el pensament. Més d'un quart de segle d'investigacions capdavanteres avalen un dels principals historiadors amb què compta la nació. A 1640, el 2019, ens va oferir la possibilitat de llegir una anàlisi acurada dels esdeveniments que marcaren un any fonamental per a la història catalana i hispànica. Va col·locar l'ull crític en un moment clau i el va interpretar i contextualitzar. Ara, *Els orígens del miracle econòmic català* permeten i l'obliguen a fer una immersió impecable en una història total, que la paraula *econòmic* no ha de desdibuixar. «En l'Europa mediterrània la manufactura moderna només va agafar volada a Catalunya», llegim a la sobrecoberta. «El perquè va passar no tenia encara avui una resposta satisfactòria». Els atractius que es desprenen de les dues citacions serien suficients. I trobar la dissipació dels interrogants a les conclusions bastaria.

Atès que la magnitud i la profunditat del llibre no consenten una ressenya convencional, destacarem allò que considerem essencial de ressaltar més enllà de referències al contingut. En primer terme, la globalitat del tractament de la temàtica. Per arribar a entendre el «miracle» l'autor aborda tots els aspectes de la realitat històrica: primer, «les variables de tipus econòmic», demografia, economia (producció agrària; força de treball, recursos naturals i pluriactivitat; manufactura i industrialització; tecnologia i tècniques; mercats, circuits comercials i desenvolupament econòmic

capitalista) —comptem 132 pàgines— i, després, «les variables no econòmiques», societat (estructures i distribució de la riquesa, associacions intermèdies, capital humà), política i cultura (institucions, construccions estatals). D'una manera compensada i equilibrada, sense excessos. Amb relació al tema central de l'estudi i sense perdre mai de vista la globalitat de la realitat històrica.

La certesa que anima qui escriu aquesta ressenya és que per poder oferir explicacions a les grans qüestions plantejades cal tenir coneixements amplis i profunds de l'estat actual de les recerques publicades a Catalunya i Europa, i mig centenar de pàgines de bibliografia ho deixen en negre sobre blanc. Contenen llibres i articles que han anat desfilant un rere altre en les notes a peu de pàgina. O sigui que el Dr. Simon ens ha ofert diversos manuals en un volum, de tapa dura i edició impecable, que pel títol sembla no ser-ho i que, de fet, ho resulta o pot ser utilitzat com a tal, sense ser-ne ni l'objectiu ni un resultat directe. I això és molt important perquè n'anem mancats. Diversos manuals en un que no ho és i molts llibres en tres centenars de pàgines, de fet un quart de miler si deixem fora del cos la bibliografia i l'índex onomàstic.

Exemplifico. La secció demogràfica ocupa 15 pàgines. En aquest espai d'un volum que en té 316, índex inclòs, hi ha una síntesi i un resum perfectes dels resultats de les investigacions, des de les obres clàssiques fins a les més recents tesis doctorals. Mig mil·lenni d'història de la població catalana en una dotzena de pàgines! Fascinant. A més, amb introducció de càlculs derivats d'una metodologia desenvolupada i desplegada pel mateix autor. Amb un apartat gràfic estricte i molt adequat (el diagrama de

barres de l'evolució demogràfica catalana de mitjan segle *xvi* a mitjan segle *xix* —«estimació», diu la capçalera, p. 28— n'és una mostra paradigmàtica) i fins i tot amb llicències a reflexions documentals amb càrrega estètica (p. 29, posem per cas). Cal saber demografia, i en profunditat, per reeixir en la fita d'un tractament excels dels bagatges conceptuals, teòrics i pràctics.

La meravella que enceta el cos del llibre es repeteix capítol rere capítol. Sense defalliments, ni sotrac. Pàgina a pàgina, epígraf a epígraf, subapartat a subapartat, capítol a capítol. La indefugible densitat expositiva fa que les principals aportacions hagin de ser col·locades en fitxa de lectura individualitzada per aprofitar el líquid que destil·la l'obra. Una: considerar vins i aiguardents i la demanda atlàntica com «l'interruptor econòmic». Però són tantes i tan valuoses que permeten esmicolar el tòpic recurrent de la «lectura recomanable» d'un llibre. I que impossibiliten extractar-les en una ressenya. Una altra: deixar clar que les causes primeres i fonamentals de l'arrencada de l'economia catalana són processos encetats al darrer quart del segle *xvii*. Per tant, no tenen res a veure amb les mesures governamentals borbòniques. De fet, ni del darrer dels Àustries. El «reformisme» de la dinastia encara regnant era certament estatal, però no va generar cap tipus de modernització econòmica ni fora de Catalunya. Una tercera: defensar que a finals del segle *xviii* l'economia catalana era diferent a la dels

altres territoris peninsulars i que la revolució liberal va llastar el creixement econòmic català atesa la manca d'industrials en política, l'afavoriment dels grans propietaris agraris i les continuïtats institucionals emmascarades.

Per als que expliquem Història a la Universitat el volum és d'una riquesa pregonia i manifesta. «Hi és tot» i el tractament és impecable. Facilita en gran mesura les exposicions a l'aula via classe magistral. Per als alumnes, el vocabulari emprat és una lliçó de com s'ha d'escriure i tractar un tema històric. I, per descomptat, el que s'hi aprèn llegint és de gamma alta. Per al públic en general, un valor del llibre és que grans reptes interpretatius del passat («l'arrencada industrialitzadora catalana», «la integració de l'economia catalana en els grans circuits del comerç internacional») resten perfectament abordats i superats a partir d'una anàlisi «integral i interconnectada» de les distintes variables. Més enllà d'aforismes i de vinculacions a dinasties regnants practicades per acadèmics que de tant forçar la màquina n'han trencat l'eix, el Dr. Simon aborda els temes des d'una perspectiva evolucionista atès que «les interaccions pròpies dels sistemes complexos són inevitablement dinàmiques». Ho podeu llegir a la pàgina 241, la primera de les vuit de la conclusió, presentada modestament com una proposta interpretativa pel catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre de l'Institut d'Estudis Catalans.

Valentí Gual Vilà

Universitat de Barcelona

<https://orcid.org/0000-0002-3650-613X>

